

MARATHI (109)
SAMPLE PAPER – 2018
CLASS - X
ANSWER KEY

Marks - 80

प्रश्न	उप	अपेक्षित उत्तरे	गुण
SECTION A (COMPREHENSION)			
1		खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची योग्य उत्तरे लिहा.	7
	1	उषःकाल	1
	2	समाजात परनिंदा चार माणसे शेजारी पाजारी पारावर, शाळेत, कचेरीत, बसमध्ये, आगगाडीच्या डब्यात थोडा वेळ एकत्र जमली की परनिंदा चाललेली दिसते.	3
	3	आपण रात्री झोपण्यापूर्वी किंवा पहाटे उठवण्यापूर्वी मनाच्या काचेवर सतत इतरांच्या अवगुणांच्या विचाराने जमलेली काजळी अंतःकरणातील क्षमेच्या राखेने स्वच्छ करता येते. असे केल्यास आपले मन दिवसभर टवटवीत राहते. जेथे जेथे आपण जाऊ तेथे तेथे प्रसन्नता निर्माण करण्यास आपला हातभार लागतो.	3
2		खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची योग्य उत्तरे लिहा.	6
	1	अनावश्यक	1
	2	बाहेरचा अपरंपार संसार मनात भरलेला असतो. तो बंद केल्याशिवाय एकाग्रता अशक्य. आत्म्याची अपार ज्ञानशक्ती बाह्य क्षुद्र वस्तुंतच आपण खर्च करतो, परंतु असे होता कामा नये. यामुळे एकाग्रता साधल्या जाईल.	3
	3	झाडाखाली घेउन बसतील तर कावळे, चिमण्या पाहून त्यांचे मन एकाग्र होणार नाही म्हणून लहान मुलांना चार भिंतीच्या आत कोंडून ठेवतात.	2
SECTION B (WRITING SKILL)			
3		कोणत्याही एका विषयावर निबंधलेखन करा.	8
		● विषयानुरूप लेखन	2
		● मुद्देसुदपणा	2
		● योग्य वाक्यप्रचारांचा व म्हणींचा वापर	1
		● परिच्छेद आवश्यक	1
		● अक्षर व स्वच्छता	1
		● चिन्हांचा यथयोग्य वापर	1
		किंवा	
3		मुद्द्यांच्या आधारे कथा पूर्ण करा.	8
		● मुद्द्यांचा योग्य वापर	2
		● कथा भूतकाळात लिहणे आवश्यक	1
		● योग्य परिच्छेद	1

		• विषयानुरूप लेखन	1
		• कथेला योग्य शीर्षक	1
		• कथेचे तात्पर्य	1
		• चिन्हांचा यथयोग्य वापर	1

4		खालीलपैकी एका विषयावर पत्र लिहा.	5
	1	प्रेषकाचे नाव, पत्ता व दिनांक पत्राच्या वरच्या उजव्या कोपऱ्यात लिहावा.	1
	2	मायना- ज्यांना पत्र पाठवायचे त्यांना डावीकडे अभिवादानासह संबोधित करावे.	1
	3	विषय -मोजक्या शब्दात असावा.	1
	4	मजकूर -विषयाशी संबंधित त्रोटक व नेमका असावा, समर्पक मुद्देसुद रचना, भाषा व्यावहारिक व भारदस्त असावी.	1
	5	शेवट व स्वाक्षरी - पत्राचा शेवट करतांना उजवीकडील खालच्या कोपऱ्यात असावी.	१/२
	6	लिफाफा - योग्य ठिकाणी तिकिटासह पिन कोडसह लिफाफा	१/२

SECTION C

		(अ) खालील प्रश्न सूचनेप्रमाणे सोडवा.(कोणतेही पाच)	5
5	1	हिमालय	1
	2	क्रियाविशेषण अव्यय	1
	3	वर - शब्दयोगी अव्यय	1
	4	उभयान्वयी अव्यय	1
	5	तिला	1
	6	बापरे - केवलप्रयोगी अव्यय	1
		(ब) पुढील वाक्ये कंसातील सूचनेनुसार लिहा.(कोणतेही तीन)	3
5	1	कर्मणी प्रयोग	1
	2	किती सुंदर चित्र हे!	1
	3	शाळेने विद्यार्थ्यांस घडवावे.	1
	4	पु. ल. देशपांडे यांची नाटके सर्वानाच आवडतात.	1
		(क) सूचनेनुसार सोडवा.(कोणतेही दोन)	2
5	1	श्रावणात सृष्टीत सर्वत्र हिरव्या रंगाची उधळण आढळेल	1
	2	भूतकाळ	1
	3	प्रत्येक व्यक्तीत काही ना गुण चांगले गुण होते.	1
		(ड) लिंग बदला	2
5	1	सखी	1
	2	सेवक	1
	3	देवी	1
	4	लेखिका	1
		(इ) वचन बदला.	2
5	1	रस्ते	1

	2	फुले	1
	3	वही	1
	4	वारे	1

5		(फ) समानार्थी शब्द लिहा.	2
	1	इच्छा	1
	2	बदल	1
	3	अनुभव	1
	4	कठीण	1
5		(ग) विरुद्धार्थी शब्द लिहा.	2
	1	पराजय	1
	2	अवकृपा	1
	3	दुःख	1
	4	समानता	1

SECTION D			
6		(अ) खालील कोणत्याही एका वाक्याचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.	4
	1	कारण.... विद्वान होतात.	
		संदर्भ : 'काय राव पुस्तकाराव!' या नाटिकेत दासू वैद्य यांनी पुस्तकरावांची शिकवण या उद्गारातून व्यक्त केली आहे.	1
		स्पष्टीकरण : मंदार आणि मानसी यांनी पुस्तके रात्री झोपतांना तशीच खाली टाकून झोपले. त्यामुळे पुस्तकांची पाने दुमडली. पुस्तकरावांनी केलेली तक्रार पण पुस्तकांमुळेच आपण ज्ञानी होतो, विद्वान होतो.	2
		वैशिष्ट्य : ज्ञानी होण्याची गुरुकिल्ली पुस्तकरावांनी सांगितली आहे.	1
	2	“महात्मा गांधीजी ते ठिकाण होते.	
		संदर्भ : 'शाश्वत शिक्षणसंपत्ती' या पाठामध्ये चंद्रशेखर धर्माधिकारी यांनी वर्धा येथील बजाजवाडी या ठिकाणाचे महत्त्व सांगताना हे विधान केलेले आहे.	1
		स्पष्टीकरण : लेखकांचे आई व वडील हे दोघेही स्वातंत्र्य आंदोलनात सहभागी झाल्याने सतत बदलाव्या लागलेल्या शाळा. १९३५ मध्ये वर्धा येथील शाळेत प्रवेश. बजाजवाडी हे चालते बोलते तीर्थक्षेत्र होते. भारतीय राष्ट्रीय जीवनातील दिव्य तत्त्वे, कल्याणकारी भव व पावित्र्ययुक्त माध्युर्यांचे ते पुण्यक्षेत्र. महात्मा गांधीजींचे वास्तव्य.	2
		वैशिष्ट्य : चंद्रशेखर धर्माधिकारी यांनी वर्धा येथील बजाजवाडी या ठिकाणाचे महत्त्व या ठिकाणी सांगितले आहे.	1
	3	'एकांतवासातही थोडाच असतो?'	
		संदर्भ : 'हिमालय' या पाठामध्ये प्रभाकर पेंढारकर यांनी हिमालयातील रात्रीच्या शांत वातावरणाचे वर्णन करतांना केलेले विधान आहे.	1
		स्पष्टीकरण : हिमालयाच्या परिसरात लेखक रात्रीच्या वेळी खोलीत बसलेले होते. सर्वत्र शांतता	2

		होती. पावसाचे थेंब. हिमालयातील किन्नार, बलदंड रारंगढांग आणि विळखा घालणारी सतलज नदी हे दृश्य दिसेनासे झाले. खराखरा एकांतपणा पण लेखक लेखनाच्या माध्यमातून साधत असलेला संवाद. वैशिष्ट्य : हिमालयातील एकांतवासाची मौज साधतांना रसिकांशी लेखणीच्या माध्यमातून संवाद. ब) योग्य पर्याय निवडून वाक्य परत लिहा.	1
		9 टिक्कोजीराव	1
		(अ) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० ते ६० शब्दांत लिहा.	8
7	1	‘बाबूजी’ या कथेमध्ये संजय गिरासे यांनी केशवचे घर व त्याच्या स्वभावाचे केलेले वर्णन. त्यांच्या स्वभावाचे दर्शन झाल्यावर लेखकांची झालेली अवस्था. केशवने बंगल्याला दिलेले ‘बाबूजी’ हे नाव पण त्यांची होणारी दुरावस्था स्पष्ट करणे.	4

	2	‘संवाद विसंवाद’या शांता शेळके यांनी जवळच्या माणसांशी होणारा संवाद व परक्या माणसांशी होणारा संवाद यांची वैशिष्ट्ये प्रत्येकी शब्दात मांडली आहेत. बोलण्याचे अनंत प्रकार नित्रमंडळींशी बोलतांना मोकळा संवाद होतो गैरसमज भेटल्यानंतर एकमेकांचे दोष माहिती असल्याने संवादला येणारी बंधने स्पष्ट करणे.	4
	3	चित्रलेखा पुरंदरे यांनी ‘माणुसकीचा झरा’ या पाठातून बाबा आमटे यांनी केलेल्या सामाजिक कार्यातून त्यांची संवेदनशील वृत्ती स्पष्ट केली आहे. बाबा आमटे व्यवसायाने वकील. रस्त्याच्या कडेला दिसलेला महारोगी पाहिल्यानंतर त्यांची झालेली अवस्था. महारोग्यांसाठी उभारलेले आनंदवन. वरोच्यामध्ये श्रमाचा केलेला उपयोग. प्रत्येकाने दिवसभर काम करायचे संध्याकाळीमजुरीतून भाकरी बनवायची. आनंदवन खऱ्या अर्थाने आनंदी.	4
	4	आशा आपराद यांनी ‘उरुसाचे दिवस’ या पाठात ईदच्या दिवशी त्यांच्याकडे असलेल्या उत्साही वातावरणचे केलेले वर्णन. आपराद यांच्या घरी रमजान व बकरी अशा दोन ईद साजऱ्या होत. दोन्ही दिवशी वेगवेगळे पदार्थ. मित्र मैत्रिणींना बोलावणे. मुलांबरोबर खेळणे. नमाजला गर्दी. मोठ्या माणसांकडून लहान मुलांना मिळणारे पैसे. नवीन कपडे, भरपूर पैसे अशी मुलांची चंगळ. ईदच्या दिवशी आनंदमय वातावरण.	4
7		(ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एका वाक्यात लिहा.	2
	1	सर्वात मोठा शिक्षक निसर्गाला म्हटले आहे.	1
	2	नारायण सूर्वे ‘लोकवाङ्मयगृह’ या मासिकाचे संपादक होते.	1
	3	चित्रकलेचे खरे राजे राजा रविवर्मा यांना उद्देशून म्हटले आहे.	1
	4	‘म्हसाळा’ या खेड्यात प्रौढांसाठी वर्ग चालवले जायचे.	1
8		(अ) खालीलपैकी कोणत्याही एका पद्यपंक्तीचा संदर्भ देऊन सरळ अर्थ लिहा.	4
	1	आजि..... आले घरा ॥ संदर्भ - वरील काव्यपंक्ती संत सेना महाराज यांच्या ‘आजि सोनियाचा दिवस’ या अभंगातून घेतलेल्या आहे. संत दर्शनाने झालेल्या अपार आनंदाचे वर्णन. स्पष्टीकरण - संत दर्शनानेझालेला आनंद, संत घरी आल्याचे वर्णन, मंगलमय सणाशी तुलना स्पष्ट करणे.	1
			2

8		वैशिष्ट- संत दर्शनाने झालेला परमानंद	1
	2	असा प्रलय.....शहरे. संदर्भ - वरील काव्यपंक्ती कवी रोहिदास पोटे यांच्या 'प्रलय' या कवितेतून घेतल्या आहेत. कवीच्या संवेदनशील मनाचे पडसाद उमटले आहे. स्पष्टीकरण - सद्य परिस्थितीत बदल व्हावा ही कवीची इच्छा, समाजातील चालीरिती, रुढी, परंपरा यांच्यातील बदल कवीला अपेक्षित, कवीची अस्वस्थता स्पष्ट करणे. वैशिष्ट्य - कवीचे संवेदनशील मन दिसून येते.	1 2 1
	3	गावापासून.....नावाने. संदर्भ - वरील काव्यपंक्ती कवी अनिल यांच्या 'गाव' या कवितेतून घेतल्या आहे. गावाच्या आठवणीने कवी बेचैन झाले आहे. तरीही गावबद्दल वाटणारा अभिमान, प्रेम व्यक्त केलेले आहे. स्पष्टीकरण - पोटापाण्यासाठी गाव सोडून दूर आल्यानंतर कवीचे बेचैन झालेले मन, गावबद्दल असणारी ओढ स्पष्ट करणे. वैशिष्ट- गावाबद्दलची आत्मीयता दिसून येते.	1 2 1
		(ब) योग्य पर्याय निवडून ओळ पूर्ण करा. दुःख	1 1
9		(अ) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० ते ६० शब्दांत लिहा.	8
	1	'एकत्वाचे गीत महान' ही कवयित्री अश्लेषा महाजन यांची कविता, देशाला वैभवशाली परंपरा, संस्कृती - सृष्टीत विविधता, एकता-इंद्रधनुष्याचे अनेक रंग-पण कमान एक-अनेक गोष्टीत विभिन्नता-प्रांत, भाषा, वेष, संस्कृती, निसर्ग, धर्म, जाती, देव वेगवेळे तरीही एकता.	4
	2	श्रम करणाऱ्याला देव मदत करतो-शेतकरी शेतात काम करतो-अन्नाच्या रूपात देव भेटतो-देव देवळात नसून कष्ट करणाऱ्याच्या जवळ असतो-त्यांच्या घरी देव राहतो-विश्वकर्मा श्रमाचा पुजारी.	4
	3	संसारात सुख हवे म्हणून माणूस धडपडतो-कोणत्याही मार्गाचा अवलंब-सुख मृगजळासारखे-गैरसमजाने नातेसंबंध विरळ-संसार क्षणभंगूर-भक्तिमार्गाचा अवलंब.	4
	4	कवी साधेपणाने राहतात-घर समाधानांनी, आनंदाने भरलेले हिऱ्या माणकांच्या राशी, कल्पसुमने नाहीत-चांदरात्रीचे मोहोळ नाही-राग,द्वेष नाही-चिंतेची काळजीची कपाळावर आठी नाही-प्रसन्न आनंदी वातावरण घरात नाही.	4
9		(ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एका वाक्यात लिहा.	2
	1	पंढरपूरच्या विठ्ठलास	1
	2	साऱ्या जगाला पोसते	1
	3	एकत्वाचे महान गीत	1
1		(अ) खालील पठित उताऱ्यातील ओळी वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा:	4
0	1	विद्यार्थ्यांच्या अभिव्यक्तीला व भाषेला प्राधान्य.	4
		(ब) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा. (कोणतेही दोन)	2

1	सुभाषचंद्र बोस	1
2	भारत	1
3	कागल	1
4	जुई	1

DESIGN OF QUESTION PAPER

MARATHI (CODE -009)

CLASS : X - (2017 –2018)

Time – 3 Hrs.

M.MARKS-80

Section	Ques. No.	Topic	Types of Q.S.	No. of Q.S.	Marks	
A	1	Reading Comprehension Passage-1	MCQ (Grammar based) S.A	1	1x1=1	7
				2	2x3=6	
	2	Passage-2	MCQ (Grammar based) S.A. S.A.	1	1x1=1	6
				1	1x2=2	
				1	1x3=3	
						13
B	3	Writing Skills	L.A.	1	1x8=8	13
	4	(Composition)	L.A.	1	1x5=5	

C	5	Grammar Parts of Speech Prayog/Vakya Rupantar Kal (Tenses) Change of gender Change of Number Synonyms Antonyms	V.S.A. V.S.A. V.S.A. V.S.A. V.S.A. V.S.A. V.S.A.	5	5x1=5	18
				3	3x1=3	
				2	2x1=2	
				(4) 2	4x ½ =2	
				(4) 2	4x ½ =2	
				(4) 2	4x ½ =2	
				(4) 2	4x ½ =2	
				(4) 2	4x ½ =2	
D	6	Literature (Text-book) Prose :	L.A.(Reference to context) MCQ	1	1x4= 4	15
				1	1x1=1	
	7	Prose :	L.A. V.S.A.	2 2	2x4=8 2x1=2	
	8	Poetry :	L.A.(Reference to context) MCQ	1 1	1x4=4 1x1=1	15
	9	Poetry :	L.A. V.S.A.	2 2	2x4=8 2x1=2	
	10	Supplementary Reader	L.A.(Value based) V.S.A.	1 2	1x4=4 2x1=2	6
Literature + Supplementary Reader						36

TOTAL .. 80